

Capitolul al II-lea.

Aspecte generale despre logodnă, curtajul matrimonial și căsătorie

§1. Logodna

1.1. Noțiunea de logodnă

Termenul de logodnă provine din limba slavonă, în care era denumită „*lagoditi*” și care înseamnă „a se înțelege, a trata ceva”^[1].

În dreptul roman, logodna, numită „*sponsalia*”^[2], se putea încheia printr-o convenție verbală între capii de familie ai viitorilor soți.

În vremea împăratului Constantin, logodna a devenit un raport de drept care producea efecte juridice.

Și în vechiul drept românesc logodna era reglementată. Astfel, potrivit Codului Calimach, logodna, numită „preambul marital” obligatoriu, era urmată de încheierea căsătoriei într-un interval de timp de 2-4 ani, desfacerea logodnei având caracter excepțional^[3].

În Codul civil din 1864 și în Codul familiei, abrogate de actualul Cod civil, logodna nu și-a mai găsit reglementarea, creându-se cadrul manifestării mai plene a libertății matrimoniale.

În actualul Cod civil, logodna este reglementată în cuprinsul art. 266-270. Pe bună dreptate, în doctrină^[4] s-a observat că reglementarea logodnei în Codul civil în vigoare reprezintă, de fapt, o revenire în timp la vremuri apuse, fără niciun fel de justificare, având în vedere împrejurarea că fenomenul, în zilele noastre, nu mai are amploarea de altă dată. Dimpotrivă, în prezent, logodna nu este îmbrățișată într-o proporție care să justifice reglementarea.

Mai degrabă, concubinajul reprezintă un fenomen cu oarecare consistență, fapt ce ar putea da de gândit legiuitorului și l-ar putea determina să pună acest fenomen sub incidența normelor juridice. Spre

[1] A se vedea C.C. HAGEANU, *op. cit.*, p. 15.

[2] A se vedea L. CĂRJAN, *op. cit.*, p. 186.

[3] A se vedea C. HAMANGIU, I. ROSETTI-BĂLĂNESCU, AL. BĂICOIANU, *Tratat de drept civil român*, vol. I, Ed. All, București, 1996, p. 188.

[4] A se vedea C.C. HAGEANU, *op. cit.*, p. 15.

deosebire de logodnă, concubinajul, care înseamnă conviețuire, se transformă în căsătorie într-o proporție mai mare decât logodna.

Logodna reprezintă^[1] promisiunea reciprocă dată de viitorii soți, bărbat și femeie, de a încheia căsătoria, acordul sentimental și intelectual cu privire la o căsătorie ulterioară dintre aceștia^[2].

Logodna se încheie pentru ca viitorii soți să aibă o perioadă de clarificare a sentimentelor pe care le nutresc unul față de altul, pentru a se cunoaște mai bine și a decide în cunoștință de cauză cu privire la încheierea sau nu a căsătoriei.

Drepturile și îndatoririle specifice căsătoriei, cum ar fi obligația de fidelitate, respect și sprijin moral nu se regăsesc în cazul logodnei^[3].

1.2. Natura juridică a logodnei

Problema naturii juridice a logodnei are un caracter controversat.

Într-o opinie^[4] s-a apreciat că logodna nu este un contract, ci un fapt juridic ce poate să producă efecte extrinseci căsătoriei, în special în situația ruperii acesteia în mod unilateral și abuziv.

Într-o altă opinie^[5] se consideră că logodna are natura juridică a unui contract. Critica^[6] acestui punct de vedere al tezei contractualiste pune în prim plan împrejurarea că un contract de logodnă dă naștere numai la o *obligație de mijloace* privind încheierea căsătoriei, nu și la o obligație de rezultat; prin urmare, o convenție de logodnă are aceleași consecințe practice ca aprecierea logodnei drept un simplu fapt cu efecte extrinseci căsătoriei.

În raport cu observațiile ce pot fi aduse opiniilor evocate, aderăm la teza doctrinară potrivit căreia logodna este un *act juridic, sui generis*^[7].

[1] A se vedea T. BODOAȘCĂ, A. CSAKENY, *Opinii privind reglementarea logodnei în Codul civil român*, în *Dreptul* nr. 5/2015, p. 9.

[2] A se vedea C.C. HAGEANU, *op. cit.*, p. 16.

[3] A se vedea C.A. PRICOPI, *Dreptul familiei și acte de stare civilă*, Ed. Fundației României de Mâine, București, 2014, p. 28.

[4] A se vedea I. ALBU, *Căsătoria în dreptul român*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1988, p. 28-32.

[5] A se vedea G. CORNU, *Les regimes matrimoniaux*, PUF, Paris, 1977, p. 265 *apud* M. AVRAM, *op. cit.*, p. 31.

[6] A se vedea M. AVRAM, *op. cit.*, p. 31-32.

[7] A se vedea T. BODOAȘCĂ, *op. cit.*, p. 45.

Actul juridic civil al logodnei poate fi caracterizat ca fiind *sui generis* pentru că:

– nu conferă obligativitatea încheierii căsătoriei, libertatea matrimonială nefiind deloc limitată;

– poate conduce la disoluția relației de cuplu prin ruperea sa.

Cu alte cuvinte, principiul forței obligatorii al actului juridic al logodnei nu produce efecte în ceea ce privește libertatea de a nu se finaliza prin încheierea căsătoriei.

1.3. Condițiile de valabilitate ale logodnei

Condițiile de fond pentru încheierea valabilă a logodnei sunt cele cerute pentru încheierea căsătoriei, cu excepția *avizului medical* și a *autorizării instanței de tutelă* [art. 266 alin. (2) C.civ.].

Așadar, aceste condiții sunt:

– consimțământul personal și liber a două persoane de sex biologic diferit;

– vârsta minimă de 18 ani, atât pentru bărbat, cât și pentru femeie; pentru motive temeinice minorul (bărbat ori femeie) care a împlinit vârsta de 16 ani se poate logodi cu încuviințarea părinților (părintelui, dacă celălalt părinte este decedat) sau, după caz, a tutorelui ori a persoanei, autorității abilitate să exercite drepturile părintești;

– persoanele care se logodesc să nu fie căsătorite;

– aspirații la statutul de logodnici să nu fie rude (firești sau din adopție) pe linie dreaptă sau în linie colaterală până la gradul al patrulea inclusiv; rudele colaterale de gradul al patrulea se pot logodi, dar căsătoria lor va trebui autorizată de instanța de tutelă;

– viitorii logodnici să nu fie alienați sau debili mintali;

– între viitorii logodnici să nu existe raport de tutelă. De fapt, tutela nu este permisă între persoane majore și nepuse sub interdicție.

Condițiile de formă. Logodna nu este supusă niciunei condiții de formă, dovada acesteia putând fi făcută prin orice mijloc de probă.

Cu excepția descendenților, în procesele având ca obiect filiația copilului rezultat din raporturile intime dintre logodnici vor putea fi propuși ca martori și rudele și afinii până la gradul al treilea inclusiv^[1].

[1] A se vedea T. BODOAȘCĂ, *op. cit.*, p. 47.

1.4. Efectele logodnei

Efectele logodnei au fost analizate în doctrină^[1] din două perspective: cea referitoare la relația dintre logodnă și căsătorie, pe de o parte, și cea legată de statutul juridic al logodnicilor, pe de altă parte.

În alte lucrări^[2] se tratează problema efectelor logodnei sub aspectul ruperii acesteia.

Vom îmbrățișa prima variantă, apreciind că ruperea logodnei dă naștere la efecte distincte de cele izvorâte din încheierea logodnei, pe care le vom examina separat.

Relația dintre logodnă și căsătorie. Deși prin actul logodnei se fac promisiuni reciproce de căsătorie, logodna nu reprezintă o condiție prealabilă necesară încheierii căsătoriei, neavând forță juridică obligatorie.

Așadar, încheierea căsătoriei nu este legată de logodnă, căsătoria liber consimțită se poate încheia, dacă nu există o logodnă prealabilă, la fel cum existența logodnei nu obligă la încheierea căsătoriei.

Statutul juridic al logodnicilor. Odată cu încheierea logodnei, bărbatul și femeia, părți ale actului juridic respectiv, dobândesc calitatea de logodnici.

Dobândirea statutului juridic de logodnic este un efect al încheierii logodnei^[3].

Efectele stării de logodnă sunt:

- dreptul logodnicilor de a rupe logodna [art. 267 alin. (1) coroborat cu art. 269 alin. (1) C.civ.];
- dreptul logodnicilor de a fi despăgubiți (art. 269-270 C.civ.);
- obligația logodnicului care a rupt logodna de a restitui darurile primite (art. 268 C.civ.);
- dreptul logodnicului deținut de a avea relații de viață privată cu logodnicul aflat în libertate, potrivit art. 8 din Convenția europeană^[4].

[1] A se vedea E. FLORIAN, *op. cit.*, p. 15-16.

[2] A se vedea C.C. HAGEANU, *op. cit.*, p. 18-20; M. AVRAM, *op. cit.*, p. 32.

[3] A se vedea T. BODOAȘCĂ, *op. cit.*, p. 49.

[4] A se vedea C.J.C.E., *cauza Wakefield c. Regatul Unit*, cererea nr. 13384/1989, 1 octombrie 1990; D.R. nr. 66, p. 251, *apud* E. FLORIAN, *op. cit.*, p. 16.

1.5. Ruperea logodnei și efectele acesteia

A. Trăsături ale conceptului de „rupere a logodnei”

„Ruperea logodnei” nu este un termen consacrat juridic, în limba română având o multitudine de înțelesuri.

„Ruperea logodnei” este un act juridic prin care unul dintre logodnici sau ambii, „dezavuează” logodna, adică o „denunță” sau o „desființează”.

Oricum, noțiunea de logodnă nu poate fi suprapusă celei de „încetare” a logodnei, aceasta din urmă fiind determinată de moartea unuia ori a ambilor logodnici.

Numai ruperea logodnei generează obligații patrimoniale, desființarea ei având caracter retroactiv.

Ruperea logodnei este un drept al unuia ori al ambilor logodnici prin a cărui exercitare desființează actul juridic al logodnei, cu respectarea ordinii publice și a bunelor moravuri.

Prin ruperea logodnei, oricare dintre logodnici sau ambii își exercită dreptul de a nu se căsători.

Ruperea logodnei nu implică respectarea vreunei formalități, la fel cum încheierea logodnei nu presupune vreo cerință de formă.

B. Efectele ruperii logodnei. Urmare a ruperii logodnei, se nasc următoarele efecte patrimoniale, și anume:

- obligația de restituire a darurilor;
- răspunderea pentru ruperea abuzivă sau pentru determinarea culpabilă a ruperii;
- caducitatea donațiilor făcute de un terț viitorilor soți (art. 1030 C.civ.) sau obligația de restituire a donațiilor (art. 268 C.civ.) unuia dintre ei.

C. Obligația de restituire a darurilor (art. 268 C.civ.). Restituirea donațiilor primite în considerarea logodnei ori pe durata acesteia nu este condiționată de existența vreunui abuz. Ca atare, ruperea logodnei are ca efect restituirea donațiilor indiferent de cauza acestei ruperi, ori de partea care a inițiat-o ori dacă a existat sau nu un motiv de rupere.

Restituirea donațiilor primite poate avea loc de bunăvoie sau pe cale judecătorească, prin dovedirea încheierii logodnei, a ruperii acesteia și a donațiilor făcute.

Nu sunt supuse restituirii *donațiile obișnuite*. Acestea sunt bunuri de valoare mică ori medie, în raport cu situația materială a persoanei

care le-a făcut cu diferite ocazii: zi de naștere, zi onomastică, alte sărbători de peste an.

Un caz special este cel al *inelului de logodnă*. Acesta se va restitui chiar dacă nu reprezintă o bijuterie de familie și chiar dacă ruperea logodnei a avut loc din vina logodnicului care a oferit inelul.

Darurile se *restituie în natură* sau, dacă acest lucru nu mai e cu putință, în măsura îmbogățirii.

Ne raliem observației formulate de doctrină^[1] potrivit căreia restituirea în echivalent să aibă loc nu în măsura îmbogățirii celui ce a primit bunul, ci la valoarea reală a bunului înstrăinat. Mai cu seamă, dacă bunul a pierit și, deci, logodnicul primitor (de regulă, logodnica) nu s-a îmbogățit cu nimic, înseamnă că acesta nu va fi obligat să restituie nimic, potrivit tezei care merge pe ideea restituirii în măsura îmbogățirii, ceea ce este total inechitabil.

D. Răspunderea logodnicului pentru ruperea logodnei (art. 269 C.civ.) se prezintă în două modalități:

- pentru ruperea abuzivă a logodnei și
- pentru determinarea culpabilă a celui alt logodnic să rupă logodna.

(i) *Ruperea abuzivă a logodnei* are loc în ipoteza când autorul faptei (logodnicul) urmărește, cu rea-credință, vătămarea celui alt logodnic^[2] ori exercită dreptul de a rupe logodna în mod nerezonabil^[3].

Logodnicul, autor al ruperii logodnei în mod abuziv, este obligat la *despăgubiri*, constând în „cheltuielile făcute sau contractate în vederea căsătoriei” și „orice alte prejudicii cauzate”.

(ii) *Determinarea culpabilă a celui alt logodnic* să rupă logodna, conduce, de asemenea, la nașterea dreptului la *despăgubiri* în favoarea logodnicului asupra căruia s-au îndreptat faptele care l-au determinat să rupă logodna^[4].

În doctrină^[5] s-a apreciat că faptele prin care logodnicul „victimă” este instigat să rupă logodna trebuie să fie comise cu intenție.

[1] A se vedea C.C. HAGEANU, *op. cit.*, p. 19.

[2] Cum ar fi: căsătoria logodnicului cu o altă persoană, după ce logodna cu actualul logodnic a fost publică.

[3] Opinăm că ruperea logodnei nu are caracter abuziv dacă se bazează pe motive rezonabile, cum ar fi: lipsa afectivității unui logodnic față de celălalt ori a afectivității reciproce, incapacitatea de comunicare a logodnicilor, absența preocupărilor comune etc.

[4] Fapte, cum ar fi manifestări insultătoare la adresa celui alt logodnic.

[5] A se vedea T. BODOAȘCĂ, *op. cit.*, p. 55.

Introducerea acțiunii pentru despăgubiri ca urmare a ruperii logodnei poate fi efectuată fie de către logodnicul care are inițiativa ruperii, fie de către cel determinat să rupă logodna.

Reclamantul trebuie să dovedească fapta celeilalte părți și prejudiciul cauzat.

E. Caducitatea donațiilor făcute de un terț viitorilor soți sau unuia dintre ei

Potrivit art. 1030 C.civ., donațiile făcute viitorilor soți sau unuia dintre ei, sub condiția încheierii căsătoriei, devin caduce, adică nu produc efecte, în cazul în care nu se încheie căsătoria. Prin urmare, operând caducitatea acestor donații, nu se mai poate pune problema restituirii bunurilor care au făcut obiectul acestei donații, deoarece ele nu au fost executate.

F. Termenul de prescripție. Acțiunea în restituirea darurilor pe care logodnicii le-au primit în considerarea logodnei, precum și acțiunea în despăgubire sunt spuse termenului de prescripție de un an, termen care curge de la ruperea legăturii.

Data la care a fost ruptă logodna se dovedește cu orice mijloc de probă.

§2. Curtajul matrimonial^[1]

În prezent, contractul de curtaj matrimonial nu este reglementat în legislația noastră internă. Acest contract este însă reglementat în mod special de alte sisteme de drept, cum ar fi în sistemul francez^[2].

Cu toate acestea, realitatea, și anume existența agențiilor matrimoniale care sunt exaltate de cereri și care valorifică sub aspect comercial piața persoanelor solitare, nu poate fi ignorată.

Contractul de curtaj matrimonial ar fi acea convenție încheiată între o agenție matrimonială, numită intermediar, și o persoană fizică, bărbat sau femeie, numită client, prin care intermediarul se obligă să identifice într-o perioadă determinată de timp o persoană de sex opus cu calitățile indicate de client și să mijlocească o relație de

^[1] Aspectele din această secțiune au fost dezvoltate și prezentate în studiul *Instituții de dreptul familiei nereglementate în actualul Cod civil, op. cit.*, p. 207-208.

^[2] Este vorba de Legea nr. 89-421 din 23 iunie 1989 privitoare la reformarea și protecția consumatorilor, precum și cu privire la unele practici comerciale, precum și Decretul nr. 90-422 din 16 mai 1992 de punere în aplicare a legii – *apud* M. AVRAM, *op. cit.*, p. 30.